
НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА – МЕТОД УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВИНАХІДНИКІВ ТА ІННОВАТОРІВ

Ганна Прохорова

Харківська державна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка

Анотація: проаналізовано основні наукові дослідження, які здійснювали працівники відділу науково-інформаційного забезпечення інноваційних процесів самостійно та в яких брали участь останнім часом. Розкрито їх зміст та можливість як засіб покращення інформаційного обслуговування в бібліотеці.

Ключові слова: наукове дослідження, винахідницька діяльність, інноваційний розвиток, нормативно-технічна документація зі стандартизації, медичні установи, військово-промисловий комплекс.

Науково-дослідницька робота відділу науково-інформаційного забезпечення інноваційних процесів (ВІП) є однією з важливих складових діяльності цього структурного підрозділу Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка (ХДНБ), основними напрямками роботи якої останнім часом стали масштабні самостійні дослідження. Найбільш показовими дослідженнями ВІП за останні роки є аналізування складу фондів бібліотек, подібних до фондів ХДНБ, що містять патенти, стандарти, видання з питань інтелектуальної власності та іншу технічну літературу.

Досліджувалася також тематика патентних розробок в установах і організаціях Харкова, вивчалися інформаційні потреби користувачів різних категорій. З метою вивчення стану укомплектованості та використання нормативно-технічної документації (НТД) в науково-технічних бібліотеках, інформаційних підрозділах установ, визначення шляхів підвищення ефективності їх використання в умовах незадовільного комплектування, залучення потенційних партнерів і нових користувачів для міжбібліотечного обслуговування у 2013-2014 рр. співробітниками ВІП було проведено самостійне дослідження «Фонди нормативно-технічної документації зі стандартизації підприємств і установ Харкова» [1]. Об'єктом дослідження стали бібліотеки та відділи стандартизації підприємств, установ та організацій Харкова. Предметом дослідження були фонди нормативних документів зі стандартизації. Дослідження виявило фондоутримувачів нормативних документів у сфері стандартизації, що мало допомогти в інформаційному забезпеченні науково-

---

дослідних інститутів, промислових підприємств у отриманні доступу до актуалізованих документів і гарантувати відповідність власної продукції та технологічних розробок державним стандартам та нормативним документам.

У ході дослідження було проведено анкетування, яке визначило стан фонду нормативних документів у місті за обсягом, видами і категоріями, хронологічними, галузевими, тематичними характеристиками; динаміку їх оновлення; ефективність використання; виявити коло підприємств і установ, які мають фонди НТД; потенційних партнерів, з'ясування їх інформаційних і сервісних можливостей. В опитуванні взяли участь співробітники 69 підприємств і установ Харкова, які згодні відповісти на запитання анкети. Дослідженням засвідчено, що відділи зі стандартизації існують майже на кожному підприємстві та науково-дослідному інституті. Більшість – 88% – мають фонди нормативних документів, фонди нормативно-технічної документації зі стандартизації зосереджені в більшості науково-технічних бібліотек – 55,7% і в спеціалізованих відділах – 47,3%, до того ж 34,4% фондів знаходяться у науково-дослідних інститутах, 39,3% – у навчальних закладах, 15% – на заводах.

Показовим є той факт, що майже половина закладів (30) користуються міжбібліотечним абонементом у відділі науково-інформаційної забезпечення інноваційних процесів ХДНБ. Усі опитані також виявили зацікавленість і бажання відвідувати заходи, які проводяться у ВІП. Дослідження сприяло налагодженню партнерських стосунків з науково-технічними бібліотеками (НТБ) та відділами стандартизації, дозволило зібрати контактні дані і перш за все електронні адреси, які стануть у пригоді в подальшій співпраці (інформаційне забезпечення, доукомплектування фонду, проведення його актуалізації і таке інше). У ході роботи проводився моніторинг фондів НТД підприємств і установ Харкова, діяльність яких загалом спрямована на забезпечення науково-технічною та економічною інформацією підприємств, організацій і установ усіх галузей народного господарства регіону і України.

Проведення співробітниками ВІП у 2017 р. самостійного локального експрес-дослідження «Моніторинг винахідницької діяльності медичних установ Харкова» засвідчило, що лідером у патентуванні винаходів і корисних моделей є представники медичної сфери. Суттєвою стороною покращення інформування цього сегменту користувачів є гнучкий і всебічний аналіз інформаційних потреб усіх категорій спеціалістів-медиків, а також повне задоволення інформацією, що відповідає їхнім потребам. Багаторічна практика співпраці колективу ВІП з численними медичними науковими установами міста та окремими дослідниками може служити показником сучасного інноваційного розвитку медичної науки. Ця обставина визначила актуальність теми дослідження, метою якого було вивчення інноваційної діяльності медичних закладів Харкова, виявлення інформаційних потреб науковців та фахівців цих установ, напрямків та

тем, за якими вони працюють. Партнерські відносини фахівців ВІП з представниками медичних установ сприяли залученню молоді до участі у заходах Школи молодого винахідника, що слугувало покращенню бібліотечного обслуговування та інформаційного забезпечення користувачів і проведення на якісному рівні Фестивалю науки – 2018 «Наука XXI століття: Харків медичний».

Для досягнення поставленої мети було вивчено потреби спеціалістів медичної галузі в інформаційно-бібліотечних ресурсах, а також проаналізовано тематику та кількість поданих заявок на винаходи і корисні моделі та кількість одержаних патентів за 2014-2016 рр. [2]. Акцент був зроблений на зацікавленості у заходах Школи молодого винахідника та конкурсі «Молодий новатор Харківщини» для молодих фахівців, аспірантів, студентів, а також участі у наукових, інформаційних, просвітницьких заходах, що проводяться у ВІП.

У результаті цього дослідження з'ясувалося, що головними напрямками діяльності, за якими медичні установи одержали патенти, є профілактика, діагностика, лікування терапевтичних захворювань, прогнозування захворювань на молекулярно-генетичному рівні; комп'ютерні засоби діагностики та лікування захворювань, пристрої та матеріали, що можуть бути використані при цьому, тощо.

Під час дослідження виявилася потреба медичних закладів та окремих їх представників у консультативній допомозі патентного повіреного з правових питань інтелектуальної власності. Проведене дослідження надало змогу скорегувати тематику масових заходів під час планування масштабного іміджевого для бібліотеки заходу – Фестивалю науки – 2018 «Наука XXI століття: Харків медичний» [3]. Фахівцями-медиками спільно з лікарями військового шпиталю створена серія патентів на прилади та засоби, призначені для лікування поранених під час бойових дій у зоні АТО-ООС.

На сьогодні військово-промисловий комплекс (ВПК) України належить до галузей, що забезпечують оборонну здатність країни, тому його розвитку приділяється значна увага. Роль ВПК визначається широким застосуванням різноманітних технологій і матеріалів в усіх галузях національного господарства. Актуальність цього питання підштовхнула фахівців ВІП до проведення у 2019 р. нового дослідження «Внесок Харківщини в інноваційний розвиток військово-промислового комплексу України», яке має за мету виявлення винаходів, корисних моделей, літератури з винахідництва воєнно-оборонної тематики харківських розробників для подальшого складання бібліографічного покажчика. Об'єктом дослідження виступили наукові та виробничі установи Харкова, в яких здійснюються винаходи з цього напрямку. Предметом дослідження є винаходи, корисні моделі для потреб ВПК, бібліографічні джерела воєнної тематики.

Активна винахідницька діяльність допомагає потужніше працювати виробництву, а виробництво допоможе краще забезпечити армію. Винахідники Харківщини наполегливо працюють над новими розробками в галузі оборонно-промислового комплексу (ОПК). Цей напрямок дослідження полягає у виявленні стратегічних наукових напрямків, перспективних тенденцій та технологічних досягнень, які невдовзі зможуть позитивно вплинути на розвиток ВПК.

Відкриті відомості Державного концерну «Укроборонпром» засвідчують, що у розвитку вітчизняного ОПК останніми роками особливий акцент зроблено на ремонті, відновленні, модернізації і досягненні озброєнням та військовою технікою відповідності європейським стандартам. Такий напрям сучасного розвитку вітчизняного ОПК обумовлений радикальним і терміновим поліпшенням стану військово-технічного забезпечення Збройних сил України (ЗСУ) в умовах протистояння агресії. Потреба у новітніх наукових розробках, їх практичному впровадженні у трансформацію ЗСУ вкрай актуальна сьогодні. Вочевидь необхідною є консолідація зусиль науково-дослідних установ, підприємств з відповідними виробничим та інтелектуальним потенціалом та ОПК. Наявність такого співробітництва, забезпеченого належним матеріально-технічним і фінансовим ресурсами, надасть можливість швидкої та якісної розробки принципово нових зразків озброєння і техніки. Інновації і пов'язана з ними діяльність є головною рушійною силою і джерелом високих темпів розвитку ОПК. Досвід розвитку техніки, як відомо, відображається у патентній інформації, що дає можливість оцінити рівень технічних систем та технічних рішень, засобом моніторингу інновацій.

Під час дослідження було здійснено моніторинг сайтів промислових підприємств, установ, вивчення бібліографічних джерел, патентних баз даних, кола закладів вищої освіти та науково-дослідних інститутів Харківщини, в яких здійснюється винахідницька діяльність, аналіз зібраного матеріалу та його узагальнення. Практичне значення одержаних результатів полягає в укладанні бібліографічного покажчика «Винахідники на допомогу Збройним силам України» [4]. Співробітники відділу беруть активну участь у загальнобібліотечних дослідженнях «Інформаційні потреби користувачів ХДНБ ім. В.Г. Короленка з позицій моніторингу», «Історія ХДНБ ім. В.Г. Короленка» та «Бібліотечна енциклопедія Харківщини». Проведення локальних досліджень та участь у загальнобібліотечних дають уявлення про стан обслуговування користувачів і шляхи його вдосконалення та модернізації, а вивчення сторінок історії допомагає вирішувати деякі проблемні питання сьогодення. Досвід впровадження результатів досліджень у роботу свідчить про значний потенціал у створенні нових інформаційних продуктів, що здатні покращувати комунікацію фахівців певних галузей, сприяти поширенню вітчизняних інноваційних розробок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко Л. І. Роль фондів нормативно-технічної документації зі стандартизації ХДНБ ім. В. Г. Короленка у забезпеченні інформаційних потреб фахівців Харкова // Зб. наук. пр. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. Харків, 2016. Вип. 8. С. 187–194. Електрон аналог: URL: <https://www.docme.ru/doc/1357937/zb%D1%96rnik-naukovih-prac.-vipusk-8>.
2. Прохорова Г. В. Забезпечення потреб фахівців медичної галузі інформаційно-бібліотечними ресурсами (з досвіду роботи відділу науково-інформаційного забезпечення інноваційних процесів Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка) // Короленківські читання 2018. «Бібліотеки, архіви, музеї як центри освіти та саморозвитку особистості» : матеріали XXI Всеукр. наук.-практ. конф. Харків, 24 жовт. 2018 р. У 2 ч. Харків, 2019. Ч.1. С. 96–103. Електрон аналог: URL: <https://ru.calameo.com/read/000632945149d504a9cac>.
3. Прохорова Г. В. Фестиваль науки – 2018 // Наука XXI століття: Харків медичний : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 14 трав. 2018 р.). Харків, 2018. С. 4-6. Електрон аналог: URL: <https://ru.calameo.com/read/0006329456bccf8da6d7c>.
4. Винахідники на допомогу Збройним силам України : бібліогр. покажч. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад.: Т. С. Антіпова, Л. І. Кравченко]. – Харків, 2020. – 30 с. Електрон аналог: URL: <https://korolenko.kharkov.com/vydannia-biblioteky/pokagchiky-personalni.html#anchor313>.

RESEARCH WORK – A METHOD OF IMPROVING INFORMATION SERVICE OF INVENTORS AND INNOVATORS

Anna Prokhorova

Korolenko Kharkiv State Scientific Library

Abstract. *The main scientific researches carried out by the employees of the department of scientific and information support of innovation processes independently and in which they have recently participated are analyzed. Their content and possibilities as a means of improving information services in the library are revealed.*

Key words: *scientific research, inventive activity, innovation development, normative and technical documentation on standardization, medical institutions, military-industrial complex.*